

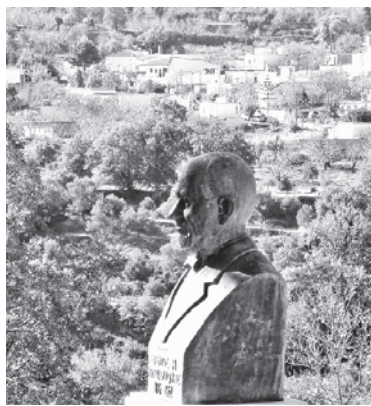

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφρώντας το χθες 46

Προσκυνητές στ' αγι' Αντωνιού τη χάρη! (2)

Το Αγίου Αντωνιού σήμερα και θα κλείσουμε το αφιέρωμα στους τέσσερις δεκάδες σπηλαιώδεις ναούς του που έχουμε εντοπίσει στην Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου, αφού όμως με την ευκαιρία αυτή επανορθώσουμε το όνομα ενός επίσης **Αντώνη**. Πρόκειται για τον Στυλιανό **Μαρκ-αντώνη** (1872-1962), τον ευεργέτη του χωριού Ελένης Αμαρίου, το οποίο ευεργέτησε με πολλούς τρόπους, μεταξύ των οποίων και με την ανέγερση του σχολείου του, στο οποίο αναφερθήκαμε σε δυο προηγούμενα δημοσιεύματα που αφιέρωναν την εκπαίδευση. Τον αγίο αυτό άνθρωπο βάλθηκε να μετονομάσει σε **Κατο-αντώνη**, γι' αυτό και

επανορθώνω, δραττόμενος της ευκαιρίας να παραθέσω τη φωτογραφία της προτομής του.

Στον πανέμορφο και κατάρρητο **Κάτω Πόρο** η πρόσβαση στο ναό του Αγίου Αντωνιού είναι ιδιαίτερα δύσκολη, όμως ο τοπικός εφημέριος δεν διστάζει να λειτουργεί τη χάρη του.

Αντίθετα πολύ εύκολη είναι η πρόσβαση στη βραχοκλισιά του Αγίου Αντωνιού μεταξύ των χωριών **Κεραμει** και **Αγαλιανού**, η οποία διατηρεί μικρό τμήμα του τοιχογραφικού της διακόσμου, φαινόμενο σπάνιο. Στη παρατιθέμενη φωτογραφία του **Γιώργου Καλούδη** η πολυκοσμία οφείλεται στην εθιμική κοπή της πίτας των Ρεθεμνιωτών σπηλαιολόγων του έτους 2001.

Στα **Κεραμει** η εκκλησούλα απέχει δύο χιλιόμετρα από το χωριό και λειτουργείται συστηματικά, ενώ την παραμονή του εορτασμού, μετά τον εσπερινό, ο Πολιτιστικός Σύλλογος συνηθίζει να δεξιώνεται τους προσκυνητές στο «κλειστό σήμερα- διδακτήριο του χωριού».

Στις **Κουρούτες** ο σπηλαιώδης ναός είναι νεκροταφειακός, οπότε η πρόσβαση σ' αυτόν είναι εύκολη. Είναι μάλιστα οικοδομημένος σε ένα πολύ επιβλητικό, βραχώδες περιβάλλον.

Ο Άη Αντώνης της **Κούφης** είναι κτισμένος στη λαγκαδιά, δίπλα στον παλιό εθνικό δρόμο. Λίγο αταίριαστο στο τοπίο και στην απλότητά του είναι το τσιμεντένιο στέγαστρο, το οποίο ίσως να δικαιολογείται από τις συχνές κακοκαιρίες της γενναριάτικης ημέρας εορτασμού του.

Μια απόλυτα λιτή εκκλησία είναι εκείνη στη θέση «Καμάρα» της **Λαγκάς**, μέσα στη λαγκαδιά της περιοχής της αρχαίας Ελεύθερας, και δίπλα στην ελληνοστική εκφορική γέφυρα. Αποτελεί μετασκευή τάφου των ρωμαϊκών χρόνων.

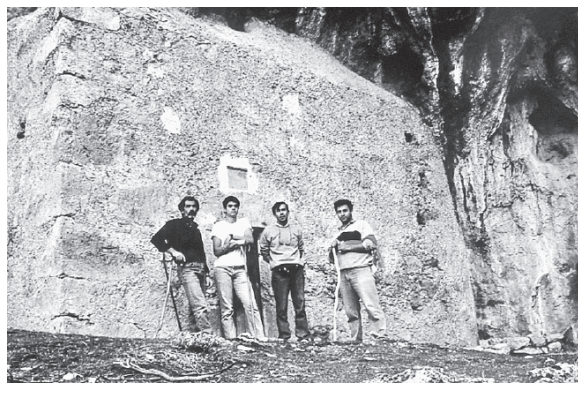
Στο **Κάτω Μαλάκι** ο προσκυνητής ή ο σπηλαιολόγος θα πρέπει να έχει κάποιον ως οδηγό και καλά πόδια για να φτάσει στο βάθος της λαγκαδιάς, όπου όμως θα αντικρίσει ένα μικρό θαύμα: τον μοναδικό δίκλιτο σπηλαιώδη ναό της Περιφερειακής Ενότητας, τιμώμενο στα ονόματα του Αγίου Αντωνιού και των Πέτρου και Παύλου.

Στις **Μαργαρίτες** ο ναός βρίσκεται στη λαγκαδιά κάτω από το ελαιοτριβείο του χωριού και έχει κατασκευαστεί στη θέση ενός παλιότερου ρωμαϊκού τάφου.

Στην **Παλαίλιμνο**, στον δρόμο προς Ρούστικα, η εκκλησία παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα, κατασκευασμένη μέσα σε μια φυσική κοιλάδα βράχου μεγάλων διαστάσεων, αλλά με ξυλεία και όχι με αργολιθοδομή, όπως γινόταν σχεδόν πάντα.

Το πιο γνωστό ίσως προσκύνημα σπηλαιώδους εκκλησίας στον τόπο μας είναι εκείνο της **Πατού** (όπως παλιότερα στο Βένι), που φαίνεται να διαιωνίζει την λατρευτικότητα του χώρου από την αρχαιότητα, με μεγάλα οπωσδήποτε χρονικά κενά.

Το ίδιο συμβαίνει και με τον άγνωστο σχεδόν σπηλαιώδη ναό στα **Πλατάνια** (φωτογραφία **Γιώργου Καλούδη**), πολύ μακριά από το χωριό, για τον οποίο μάλιστα η παράδοση διασώζει ασκητική χρήση.

Ο Άη Αντώνης του **Πρίνου** (φωτογραφία **Μπάμπη Σκεπετζάκη**) είναι ευνοημένος τόσο από την εγγύτητά του στον παλιό εθνικό δρόμο όσο και από την καλλιέργεια του εφημερίου και του εκκλησιάσματός του. Πλην της εορτής του λειτουργείται και κατά το βράδυ των Χριστουγέννων.

Το **Ρέθυμνο** διαθέτει δύο βραχοκλισιές του Αγίου Αντωνιού. Η πιο απομακρυσμένη βρίσκεται στο **Μικρό Μετόχι** στα νότια της πόλης (φωτογραφία **Μπάμπη Σκεπετζάκη**).

Η δεύτερη βραχοκλισιά της πόλης βρίσκεται στις υπώρειες του λόφου του **Τιμίου Σταυρού**, δίπλα στον επίσης σπηλαιώδη ναό της Αγίας Άννας, στον οποίο έχουμε αναφερθεί με άλλη αφορμή.

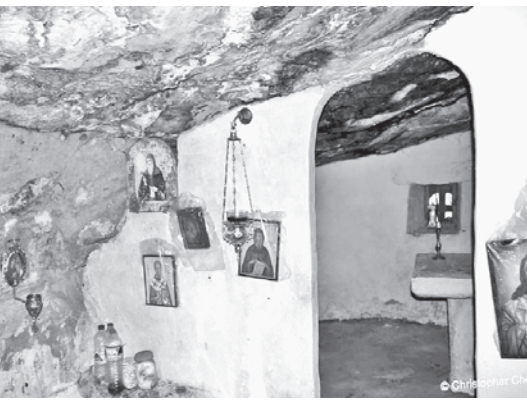
Ο Άγιος Αντώνιος του **Ρουσοπιτιού** βρίσκεται αρκετά μακριά από το χωριό, βαθειά στη λαγκαδιά και έχει οικοδομηθεί κατά τον 18^ο αιώνα (φωτογραφία **Μπάμπη Σκεπετζάκη**). Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το χωριό διαθέτει δύο ακόμη σπηλαιώδεις ναούς, του Αγίου Ονουφρίου και του Αγίου Γεωργίου, αρχαιότερους αυτούς κατά ένα αιώνα.

Το **Ρουμेलί** διαθέτει δύο σπηλαιώδεις εκκλησίες, του εορτάζοντος σήμερα Αγίου και της Αγίας Παρασκευής. Και οι δυο τους κατασκευάστηκαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Και τα **Σακτούρια** με την μεγάλη ασκητική παράδοση της ευρύτερης περιοχής τους δεν θα μπορούσαν να μη διαθέτουν σπηλαιώδη Άη Αντώνη. Δεν είναι τυχαίο ότι κοντά του βρίσκεται η ομώνυμη μονή των Ακουμιών.

Θα τελειώσουμε σήμερα με τον ένα από τους δύο σπηλαιώδεις Άη Αντώνηδες του **Φωτεινού**, ο οποίος διατηρείται σε άριστη κατάσταση, πράγμα που δεν συμβαίνει με τον δεύτερο, που η ιστορία και η θέση του έχει σχεδόν ξεχαστεί.

Η εορτή του Αγίου Αντωνιού, παρότι στη μέση του χειμώνα και σε εκκλησίες που βρίσκονται μέσα στον υγρό βράχο και στις λαγκαδιές, αποτελούσε παλιότερα αφορμή για μεγάλα γλέντια. Σ' ένα τέτοιο ναό, που ακουμπά απλά στον βράχο του φαραγγιού των **Μύλων** (φωτογραφία αρχείου **Μανούσου Μαραγκάκη**), οι κάτοικοι φωτογραφήθηκαν προπολεμικά την ημέρα αυτή σύσσωμοι, με τις δύο λύρες τους, το μαντολίνο και το βιολί τους (που δείχνει ότι το όργανο αυτό δεν ήταν άγνωστο στις διασκεδάσεις της κεντρικής Κρήτης).

Τελειώνοντας το προσκύνημά μας σε 35 τελικά βραχοκλισιές του ασκητή της ερήμου θα παρακαλέσω και πάλι τους αναγνώστες που έχουν πληροφορίες για τις υπόλοιπες 16 να μη διστάσουν να μου τις μεταφέρουν: **Αποδούλου, Καρές, Καλονύχτη, Κούμω, Μαρριού, Μερουλά, Μελισσουρακιού, Μέρωνα, Όρου, Πίκρη, Πλατάνου, Ρουσιτών, Σελλίου, Σισών, Σπηλιού και Φωτεινού**. Χρόνια πολλά σε όλους, Αντώνηδες και μη!

--	--	--	--	--	--	--	--